Узбекистон Республикаси номидан ХАЛ КИЛУВ КАРОРИ

Пайариқ тумани

2024 йил 27 февраль

Пайариқ туманлараро иқтисодий суди судья О.Нуримовнинг раислигида, судья ёрдамчиси Ж.Турсуновнинг котиблигида, Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Самарқанд вилояти худудий бошқармасининг даъвогар «Оқтош Дон» АЖ манфаатида, жавобгар «Мустанг насилли отлари» фермер хўжалигига нисбатан берган даъво аризаси асосида қўзғатилган иқтисодий ишни суд биносида очиқ суд мажлиси мухокамасида кўриб чиқиб, суд қуйидагиларни

аниклади:

«Оқтош Дон» АЖ (бундан буён матнда даъвогар деб юритилади) ва «Мустанг насилли отлари» фермер хўжалиги (бундан буён матнда жавобгар деб юритилади) ўртасида 01.04.2023 йилда соя дони уруғлиги сотиш ва қабул қилиш шартномаси тузилган.

Шартноманинг 1.1-бандига кўра, мазкур шартнома билан даъвогарнинг соя уруғлигини сотиши, жавобгарнинг эса маҳсулот қийматини 15 фоизини олдиндан, қолган тўловни маҳсулотни қабул қилиб олган кундан бошлаб, 1 ой муддат ичида тўлаши белгиланган.

Даъвогар томонидан тақдим этилган ҳужжатларга кўра, даъвогар томонидан жавобгарга 01.06.2023 йилдаги 90-сонли ҳисобварақ-фактурага асосан 1 390 000 сўмлик соя уруғи берилган.

Жавобгар эса олинган соя уруғлигини ҳақини тўлаб бермаган.

Натижада жавобгар даъвогар олдида 1 385 855,21 сўм қарздор бўлиб колган.

Шунингдек, тарафлар ўртасида тузилган шартноманинг 4.1-бандига асосан даъвогар жавобгарга тўлов кечиктирилган кунлар учун 693 427,60 сўм пеня хисоблаган.

Жавобгар томонидан қарздорлик тўлаб берилмаган.

Шу сабабли Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Самарқанд вилояти худудий бошқармаси (бундан буён матнда Савдо-саноат палатаси деб юритилади) Пайариқ туманлараро иқтисодий судига даъво аризаси билан мурожаат қилиб, унда жавобгардан даъвогар фойдасига 1 385 855,21 сўм асосий қарздорлик, 693 427,60 сўм пеня ундиришни, ишни Савдо-саноат палатаси вакили иштирокисиз кўриб чиқишни сўраган.

Суд мажлисининг жойи ва вақти тўғрисида тегишли равишда хабардор қилинган тарафлар вакили иштирокини таъминламади.

Ўзбекистон Республикаси иқтисодий процессуал кодекси (бундан буён матнда ИПК деб юритилади)нинг 170-моддасига кўра, ишни уларнинг иштирокисиз кўриб чикишни лозим топди.

Суд, ишдаги мавжуд хужжатларга хукуқий бахо бериб, куйидагиларга кура даъвони қисман қаноатлантиришни лозим деб топди.

Ўзбекистон Республикаси фукаролик кодекси (бундан буён матнда ФК деб юритилади)нинг 236-моддасига асосан, мажбуриятлар мажбурият шартларига ва конун хужжатлари талабларига мувофик, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганида эса — иш муомаласи одатларига ёки одатда куйиладиган бошка талабларга мувофик лозим даражада бажарилиши керак.

ФКнинг 418-моддаси 1-қисмига кўра, сотиб олувчи товар ҳақини ушбу Кодекснинг 356-моддасига мувофик белгиланадиган баҳода тўлаши, шунингдек қонунчилик, олди-сотди шартномаси ёки одатда қўйиладиган талабларга мувофик тўловни амалга ошириш учун зарур бўлган ҳаракатларни ўз ҳисобидан бажариши лозим.

Даъвогар жавобгарга 01.04.2023 йилда шартнома бўйича 01.06.2023 йилдаги 90-сонли хисобварақ-фактурага асосан 1 390 000 сўмлик соя уруғини топширган бўлиб, жавобгар махсулот хакини тўлаб берган. Натижада даъвогарнинг олдида 1 385 855,21 сўм карздор бўлиб колган.

Жавобгар қарздорликни тўлаб бериш чораларини кўрмаган.

Суд, тарафлар ўртасида шартнома тузилганлиги, шартномада белгиланган мажбуриятлар сотувчи томонидан бажарилганлиги, етказиб берилган махсулот учун жавобгар тўловни амалга оширмаганлиги натижасида 1 385 855,21 сўм қарздорлик юзага келганлиги шартнома ва ҳисобварақ-фактуралари билан ўз исботини топганлиги сабабли жавобгардан даъвогар фойдасига 1 385 855,21 сўм қарздорликни ундиришни лозим деб ҳисоблайди.

Бундан ташқари, даъво аризасида жавобгардан 693 427,60 сўм пеняни ундириш сўралган.

Шартноманинг 4.1-бандига кўра, жавобгар даъвогарга тўлов муддати ўтказиб юборилган ҳар бир кун учун муддати ўтказиб юборилган тўлов суммасининг 0,4 фоизи микдорида, бирок муддати ўтказиб юборилган тўлов суммасининг 50 фоизидан ортик бўлмаслиги назарда тутилган.

Даъвогарнинг пеня ундириш талаби шартномада назарда тутилганлиги учун асослидир.

Бироқ, ФКнинг 326-моддасига кўра агар тўланиши лозим бўлган неустойка кредиторнинг мажбуриятини бузиш оқибатларига номутаносиблиги кўриниб турса, суд неустойкани камайтиришга ҳақли, бунда қарздор мажбуриятни қай даражада бажарганлиги, мажбуриятда иштирок этаётган тарафларнинг мулкий аҳволи, шунингдек, кредиторнинг манфаатларини эътиборга олиши керак, суд алоҳида ҳолларда қарздор ва кредиторнинг манфаатларини ҳисобга олиб, кредиторга тўланиши лозим бўлган неустойкани камайтириш ҳуқуқига эга.

Бу ҳақда, Ўзбекистон Республикаси Олий ҳўжалик суди Пленумининг 2007 йил 15 июндаги «Мажбуриятларни бажармаганлик ёки лозим даражада бажармаганлик учун мулкий жавобгарлик тўғрисидаги фукаролик қонун ҳужжатларини қўллашнинг айрим масалалари ҳақида»ги 163-сонли Қарорининг 4-бандида ҳам тушунтириш берилган.

Ушбу холатда суд, мажбуриятнинг бажарилиш даражасини, неустойканинг мутаносиблигини, тарафларнинг мулкий ахволи, шунингдек, кредиторнинг манфаатларини инобатга олиб, даъвогар талаб килиши мумкин бўлган 693 427,60 сўм пеняни камайтирилган холда 350 000 сўм микдорида ундиришни лозим деб хисоблайди.

ИПКнинг 118-моддаси 1-қисмига асосан суд харажатлари ишда иштирок этувчи шахсларнинг қаноатлантирилган даъво талаблари миқдорига мутаносиб равишда уларнинг зиммасига юклатилади, шу модданинг 6-қисмига кўра, агар даъвогар томонидан билдирилган неустойкани ундириш ҳақидаги талаб асосли бўлиб, бироқ унинг миқдори қонун ҳужжатларида белгиланган ҳуқуқдан фойдаланилган ҳолда суд томонидан камайтирилган бўлса, суд харажатларининг камайтирилиши ҳисобга олинмаган ҳолда ундирилиши лозим бўлган неустойка суммасидан келиб чиққан ҳолда, суд харажатлари жавобгарнинг зиммасига юклатилиши лозим.

Юқоридагиларга кўра суд, жавобгардан даъвогар фойдасига 34 000 сўм почта харажати, Республика бюджетига 340 000 сўм давлат божи ундиришни лозим топди.

Бинобарин, ИПКнинг 112, 118, 176-179 -моддаларига асосланиб, суд

карор килди:

Даъво қисман қаноатлантирилсин.

Жавобгар «Мустанг насилли отлари» фермер хўжалигидан даъвогар «Оқтош Дон» АЖ фойдасига 1 385 855,21 сўм асосий қарз, 350 000 сўм пеня ва тўлаб чиқилган 34 000 сўм почта харажатлари ундирилсин.

Даъво талабининг қолган қисмини қаноатлантириш рад этилсин.

Жавобгар «Мустанг насилли отлари» фермер хўжалигидан Республика бюджетига 340 000 сўм давлат божи ундирилсин.

Мазкур ҳал қилув қароридан норози бўлган тарафлар ҳал қилув қарори қабул қилинган кундан бошлаб бир ой муддатда шу суд орқали Самарқанд вилоят судининг иқтисодий ишлар бўйича судлов ҳайъатига апелляция тартибида шикоят бериш мумкин.

Судья О.Нуримов

